

Utbildningsförvaltningen
Avdelning för gymnasie- och
vuxenutbildning

2022-05-03

BIN 2022-335

Gemensamt remissvar avseende ämnesbetygsreformen från Linköpings kommunala gymnasieskolor

Linköpings kommun har inför remissvaret haft dialog med de kommunala gymnasieskolorna och har i detta svar samlat de synpunkter som inkommit från verksamheterna. Svaren är kategoriserade utifrån övergripande förändringar följt av förändringen inom de gymnasiegemensamma ämnena, svaret avslutas med synpunkter och kommentarer kring programmål och programstrukturer.

Övergripande synpunkter

Progression i ämnen

När det nu blir ämnen och nivåer av tidigare kurser, ser vi att det blir viktigt att de olika nivåerna innehåller nya moment, annars finns risken att det blir för mycket av "samma sak" och att svårighetsgraden bara ökar. Det kan finnas risk för att eleverna upplever att de "redan gjort" föregående moment.

Vi ser behov av tydliga riktlinjer om hur betyg ska sättas under åk 1 och 2.

Gymnasiegemensamma ämnesplaner

Naturkunskap

De är positivt att naturkunskap återinförs på teknikprogrammet. Flera delar i centrala innehållet är relevant för teknikeleverna. Bra att det mer tydligt står uttryckt i ämnets syfte att eleverna ska "arbeta praktiskt i laboratorium". Centrala innehållet är inte lika begreppstungt och lämnar öppet för programinfärgning och aktuella händelser kan belysas. Vi ser en utmaning i att det i 50 poängskursen finns ett omfattande centralt innehåll som ska behandlas på kort tid.

Centralt innehåll

Vi ser att det är viktigt att ekologi fortsatt får utrymme i nivå 1.

Utifrån förslagen ser man att man även behöver föra in undervisning om evolutionen i kurs 1, för att kunna ge goda förutsättningar på undervisning om evolutionära perspektiv på genetik.

Betygskriterier

I förslaget om betygskriterier upplevs en begränsning genom formuleringen "i uppmärksammade händelser i omvärlden", då detta kriterium kan begränsa läraren till att bedöma bara utifrån sådana händelser. Önskvärt vore att elever ska kunna få visa kunskaper om naturen, människokroppen och naturvetenskapen även i förhållande till andra saker än just händelser i omvärlden.

Idrott

Syfte

I ämnets syfte ser vi ett behov av förtydligande hur begreppen kreativitet och mångfald ska tolkas. Vi ses positivt på att syftet mer fokus på lust och nyfikenhet kopplat till aktiviteter som källa till hälsa och välbefinnande. Detta återfinns även i kriterierna, vilket är positivt då hälsan mer genomgående lyfts i ämnet.

Centralt innehåll

Uppdelningen i det centrala innehållet är förtydligat och strukturerat, vilket upplevs som positivt. Det centrala innehållet har blivit mer specifikt vilket kan leda till en mer likvärdig undervisning över hela landet.

Några av de vi ser som positiva förändringar är:

- Digitala hjälpmedel har förtydligats med exempel. Positivt då det följer utvecklingen i samhället med digitalisering.
- Sömn och stress har tillkommit. Välbehövligt då brist på sömn och för mycket stress ligger till grund för många elevers ohälsa.
- Det är tydligare vilka moment som SKA ingå (HLR och LABC). Tidigare formuleringar gav endast exempel.
- Nu mer fokus på ergonomi i rörelsedelar. Studie- och arbetsmiljöer har flyttats från kunskapskraven till centralt innehåll vilket vi ser som positivt då den tidigare skulle bedömas men varit ganska långt ifrån ämnet. Nu ska den tas upp som en del i undervisningen men behöver inte bedömas.

Betygskriterier

Positivt att kunskapskraven (betygskriterierna) blir färre då de kan öppna för mer undervisning och mindre bedömning. Dock ser lärare en risk med att betygskriterierna blir "vagare" och därmed kanske likvärdigheten minskar.

Ämnet går mer mot en helhetssyn där kroppslig förmåga inte har lika stor betydelse i och med att komplexa rörelser har tagits bort från kriterierna. En nackdel med detta kan vara att det blir otydligare vilken kroppslig förmåga som krävs för högre betyg. Nu ligger fokuset på att värdera resultatet och att det är det omdömet som ska vara välutvecklat medan kvaliteten på rörelserna ligger på samma nivå från E till A. Hur ska eleven uttrycka sina omdömen? Skriftligt, muntligt? Vi upplever att det blir mycket merarbete i och med att vi måste samla in mer elevomdömen.

Lärare önskar se en tydligare nivåindelning av den kroppsliga förmågan. Fördelen med hur kriterierna ser ut i remissen kan vara att även elever som inte har en idrottsbakgrund lättare kan nå högsta betyg så länge de kan reflektera kring sina utvecklingsbehov och resultat. I dagens kursplan premieras elever som har en lång idrottsbakgrund. Om syftet med ämnet är ett livslångt lärande där rörelseglädje och vikten av ett aktivt liv understryks kanske det är viktigare att ämnet fokuserar på var eleven befinner sig just nu och hur den ska utvecklas snarare än att fokus ligger på vilka färdigheter den redan har.

Nackdelen kan vara att elever med välutvecklade rörelseförmågor som har svårt att bedöma sina utvecklingsbehov missgynnas eftersom de komplexa rörelserna har tagits bort från betygskriteriet för att uppnå betyget A.

Matematik

Lärare ser en risk inom matematik då incitamenten att anstränga sig på de tidigare nivåerna kan komma att minska, eftersom det bara är den högsta nivåns betyg som räknas vid sökning till högre utbildningar. Det går till exempel att få underkänt i Ma1 men ändå tro att det ska reda upp sig till åk 3. De tror att många elever överskattar sina framtida förmågor. Ett förslag, som de tror skulle gynna eleverna, är att en elev endast kan bli uppflyttad till en högre nivå om de haft minst godkänt i den lägre nivån.

Genom att nivåerna 1-4 behålls förändras inte "kurserna" fullt så mycket. Hade ett finskt system med "den långa kursen i matematik" varit mer intressant för ett långsiktigt syn på ämnet matematik?

Fördelar

- Den självklara fördelen att elever som börjar svagt gynnas av ett sent betyg i ämnet.
- Mindre stress för elever och lärare under de första två åren.

- Läraren kan fokusera på att undervisa matematik och inte fokusera på att optimera kunskapsinhämtning till slutet av varje kurs. Detta gynnar ett långsiktigt arbete med eleven.
- Förändringarna kan för vissa elever leda till en upplevelse av lägre stress.
- Elever som mognar sent får en fördel med detta system.
- Återgången till ämnesbetyg kan leda till en mer homogen undervisningsgrupp på högre nivåer, kanske kan de högre nivåerna samla duktigare och mer motiverade elever i ämnet.

Nackdelar och tveksamheter

- Delar som inte ingår i "Matematik, nivå 4" kan komma att nedprioriteras av taktiska elever. T ex sannolikhetslära, statistik och geometri.
- Om alla ämnen avslutas på våren i trean, hur kommer eleverna att hantera stressen där.
- "Differentialekvationer och diskret matematik, nivå 1" hur många kommer att läsa kursen i trean med tanke på stressen i trean.
- En negativ livsförändring eller långvarig sjukdom, i senare årskurs inverkar mer på betyget än en i tidigare årskurser eller med nuvarande system.
- Elever som idag har t.ex. betyget A i matematik 1, betyget B i matematik 2, betyget C i matematik 3 och betyget E i matematik 4 kommer med ämnesbetyg att få ett betyg som endast visar (till större del) matematik 4.
- En del elever kommer att tänka: "det räcker med ett bra slutprov i matematik 4". Vi kan "ta det lugnt" fram till slutprovet. Dagens system ger eleven anledning att arbeta kontinuerligt under alla tre år. "Positiv" stress driver många elever.
- Elever får en nackdel när man inte har (av olika anledningar) samma lärare under alla tre år jämfört med att avsluta kurser löpande.
- Elever som vill ha behörighet att läsa t.ex. civilingenjörsprogrammet tvingas läsa matematik 4 och tar risken att sänka sitt betyg från matematik 3.
- En elev som kämpar med matematiken kommer att ha lättare att läsa vidare med argumentet att "jag fixar detta senare".
- Risk finns att ämneskunskaper går förlorade då ett betyg på ett missvisande sätt representerar högre förmågor i slutet av ett program på en särskild nivå även om ämneskunskaper för förmågor på lägre nivåer prioriterats bort (av elev eller så väl lärares undervisningupplägg).

Centralt innehåll

Att matematik 1 och matematik 2 saknar det centrala innehållet om modellering och utvärdering av matematiska modellers egenskaper upplevs som otydligt när det återfinns i betygskriterierna.

Ordet "inklusive" har bytts ut mot "däribland" vilket kan göra innehållet mer luddigt, som kan leda till en mindre likvärdig undervisning. Lärare uttrycker även en viss oro kring att det centrala innehållet utökas med hållbar utveckling och att kritiskt granska fakta och påståenden när det "nyligen" utökats med programmering.

Betygskriterier

Lärare uttrycker att avancerade uttryck samt bevisföring måste finnas med för högre betyg. De ser stora risker med att kunskaperna till vidare studier skulle bli lidande av detta om eleverna inte klarar av avancerade uttryck samt får träna på bevisföring i provsituationer.

Lärare påtalar att det finns en motsägelse när det å ena sidan sägs det att betyget i t.ex. matematik 4 som skall spegla innehållet i den kursen, å andra sidan sägs att slutbetyget i matematik skall gälla för nivå 1-4. Detta betyder att en elev som fokuserar på matematik 4 och skriver ett bra betyg inte behöver visa kunskaper av hela det centrala innehållet i matematik 1-3.

Engelska

Betygskriterier

Lärare i engelska efterfrågar en tydlig definition av vad "språklig säkerhet" innebär. De ser en risk med att en otydlig definition kan leda till brist i likvärdighet vid betygssättning. De önskar även få svar på är om lärare med de nya ämnesplanerna ska tolka kriterierna för A för nivå 1 på samma sätt som i nivå 3? Innebär t.ex. "god språklig säkerhet" samma i alla tre nivåer?

Samhällskunskap

Centralt innehåll

Gällande innehållet i ämnesplanen har lärare lämnat synpunkter att de saknar tydliga skrivningar om de globala utvecklingsmålen, något som man anser borde finnas med på alla kurser i ämnet. Lärare föreslår också att hållbar utveckling bör ingå som ett centralt innehåll.

Lärare ser problem med att flytta delar inom ekonomin, som bl.a. behandlar prisbildning och marknadsformer, till nivå 2, då inte alla program ska läsa denna nivå. Då får varken yrkesprogrammen eller många elever på naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet inte detta. Inte minst på

yrkesprogrammen utbildas många blivande egenföretagare som verkligen behöver kunskaper om bl.a. prisbildning.

Lärare i samhällskunskap ser också att det i det nya förslaget till ämnesplan finns en brist i att presentation som begrepp saknas såväl i ämnesnivåernas centrala innehåll som i betygskriterierna. Samhällskunskap är ett presentationsämne med presentationsformer som muntliga redovisningar, debatter, debattartiklar m.m. Att den nuvarande formuleringen inte skulle vara tidsenligt som beskrivs i konsekvensutredningen ställer man sig frågande till.

Lärare föreslår att det som fanns i hösten 2021:s skrivning "Nivå 2 är fördjupade kunskaper och bygger på de kunskaper som ges på nivå 1a2 eller 1b eller motsvarande, Undervisningen fokuserar på fördjupade kunskaper" tas med.

Betygskriterier

Lärare uppfattar att det uppstår ett glapp mellan centralt innehåll och betygskriterierna i de föreslagna ämnesplanerna. De påtalar att när det centrala innehållet har blivit mer specifikt, medan betygskriterierna mer allmänt hållna sämre matchar nivåernas innehåll jämfört med nuvarande system. Detta kan leda till otydlighet.

I betygskriterierna saknar lärare att eleverna inte enligt förslaget behöver kunna "se samband" mellan t.ex. olika samhällsorgan, samt att eleverna inte ska kunna analysera i dessa kunskapskrav.

I betygskriteriet "Eleven undersöker och diskuterar samhällsfrågor med godtagbar samhällsvetenskaplig underbyggnad" framförs av en lärargrupp kritik till förledet. För det första kan en elev undersöka och diskutera en samhällsfråga utan att förstå samhällsfrågan. Det behöver därför bli tydligt att eleven också förstår samhällsfrågan. För det andra saknar förledet en progression. Efterledet "samhällsvetenskaplig underbyggnad" har en progression, men inte förledet om samhällsfrågor. För det tredje liknar betygskriteriet ett "deltagandebetyg" och kriteriet garanterar inte att eleven faktiskt förstår eller kan analysera samhällsfrågor.

Gällande betygskriteriet "Eleven använder och diskuterar samhällsvetenskapliga metoder för att hantera samhällsfrågor och drar enkla slutsatser om olika källors information som rör trovärdighet och användbarhet." föreslås istället följande formulering "samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder" eftersom det står så i centrala innehållet. Vidare föreslås formuleringen "hanterar samhällsfrågor" istället ska bytas ut mot "analyserar samhällsfrågor" eller "förstå samhällsfrågor".

Svenska

Centralt innehåll

I det centrala innehållet påtalar lärare i svenska att ordvalet "äldre" har för stor vidd och kan leda till otydlighet gällande innehåll som berör "läsning av, samtal om och analys av samtida och äldre skönlitterära texter."

Lärare i svenska har i vårt arbete med remissen uttryckt oro för att det kan komma att uppstå risk för subjektiva tolkningar av hur betyg ska sättas på olika nivåer. Att motivera en elevs betyg riskerar att bli svårare inför elever och vårdnadshavare om riktlinjer inte är tydliga. Likvärdigheten riskerar också att försämrats.

Betygskriterier

Förtydligande efterfrågas kring innebörden av betygskriteriet "Eleven visar godtagbara kunskaper om det svenska språket och språkanvändning". Är det grammatik och språkhistoria och språksociologi eller enbart något av dessa?

En konkretisering efterfrågas kring begreppen "godtagbart/godtagbara" på E-nivå inom betygskriterierna. Hur ska begreppen tolkas?

En synpunkt som framförts är att det på E-nivå ställs för höga krav kring språkriktighet genom formuleringen "eleven följer i huvudsak skriftspråkets normer för språkriktighet".

Svenska som andraspråk

Lärarna ställer sig frågande till att svenska och svenska som andraspråk är så lika i dessa förslag. De anser att eftersom det är olika ämnen så borde de också kunna få ha mer skilt innehåll och mer skilda betygskriterier. Nu kan man som lärare tolka det som om svenska som andraspråk är svenska plus strategier för lärande.

Syfte

En synpunkt är att det redan i syftet för svenska som andraspråk borde stå något om att förstå svenskans uppbyggnad, vilket finns med i ämnesplanen för svenska och finns med i det centrala innehållet för kurserna inom svenska som andraspråk. Det borde vara centralt i svenska som andraspråk att prata om hur språket är uppbyggt och därav finnas med i syftet.

Centralt innehåll

Lärare i svenska som andraspråk påtalar att den nya ämnesplanen för inte säkert bidrar till att minska stressen eller att fördjupa lärandet då de ser att det tillkommit flera nya större moment i de centrala innehållet, exempelvis inom

nivå 1: kreativt skrivande och orientering om litterära epoker, inom nivå 2: litterär fördjupning, kreativt skrivande och jämförelse mellan språk, samt har ett bredare innehåll än svenskan, samt inom nivå 3: den retoriska arbetsprocessen och språkförändringar. De ser ett utökat innehåll i nivå 1 och 2 vad gäller litteraturhistoria och påtalar risken att det kan ta mycket tid om man ska hinna gå igenom alla epokerna.

De ser vidare att det ställs högre krav i skrivande jämfört med nuvarande system, då kreativt skrivande som tillkommit kräver helt andra förmågor än utredande och argumenterande. De påtalar även att det kan komma att upplevas att det blir ett stort kliv mellan kurserna och därmed svårt att hinna tillägna sig den utredande texten och det vetenskapliga skrivandet i nivå 3. Detta är något som lärare idag börjar träna på redan i kurs 1 för att elever ska hinna få grepp om det till kurs 3.

Det specificeras i nivå 1 att man ska läsa samtida och äldre skönlitteratur, men ingenting om detta nämns i nivå 2 och 3. Det kan tolkas det som att kraven är högre gällande litteratur i nivå 1.

Betygskriterier

Det upplevs motsägelsefullt att säga att språket mycket väl ska följa språkets normer, och samtidigt får texten innehålla andraspråksdrag om de inte hindrar förståelsen. Som lärare undrar man hur man ska tolka innebörden av detta. Vad för slags fel får man göra? T.ex. kan man tycka att rak ordföljd, böjningsfel, en/ett- fel inte förstör förståelsen, men samtidigt följer det inte språkets normer.

Lärare påtalar att det inte råder balans mellan det centrala innehållet och betygskriterierna. I betygskriterierna krävs för A utvecklade och nyanserade analyser av skönlitteratur, men i centrala innehållet lyfts inte detta fram på samma sätt som det görs i svenska. Bör då inte detta även avspeglas i betygskriterierna?

Ytterligare en synpunkt är att det kan uppstå för höga krav om elever måste skriva något när de läser sakprosa/skönlitteratur. De frågar om man som elev alltid måste skriva något om en text och påtalar att muntlig framställning är väldigt vagt beskrivet i betygskriterierna. För A tolkar lärare förslaget som att elever skriftligt ska kunna lägga till relevanta perspektiv till det en professionell författare har skrivit, något de ser som avancerat och svårt att uppnå i de första kurserna.

Religion

Centralt innehåll

I ämnesplanen ser lärare positivt på att momentet tro/vetenskap tonats ner, samt att dygdetik inte särskiljs i det centrala innehållet.

Betoningen på urfolkens religiösa föreställningar och praktiker i nivå 2 kräver fortbildning för religionslärare.

Lärarna ser det problematiskt att inte alla världsreligioner behöver tas upp enligt ämnesplanen. De ser en risk att det kan leda till godtycklig tolkning av innehållet i kursen och bristande likvärdighet.

Betygskriterier

När det gäller betygskriterier efterfrågas att begreppet "nyanserat" beaktas för A- nivå.

Lärare ser att betygskriterierna kan upplevas som onyanserade och påtalar att det finns risk att det blir lättare att bli godkänd i kurser med översiktliga krav.

Examensmål, Programmål, Programstrukturer

Naturvetenskapsprogrammet

Elever som läser naturvetenskapsprogrammet med samhällsvetenskaplig inriktning behöver inte läsa matematik nivå 4. Det finns därför en farhåga att elever inte kommer välja matematik 4 då det riskerar att sänka deras ämnesbetyg. Om nivå 4 skulle kunna ligga som ett eget ämne för dessa elever finns kanske bättre förutsättningar att få eleverna att välja att läsa nivå 4.

Den sista obligatoriska kursen inom en viss inriktning borde ge ämnesbetyget och kurser utöver det ger ytterligare betyg. Då behövs inga nya kursnamn som t.ex. "Differenialekvationer...", när "Matematik nivå 5" är tydligare.

Ex: En NaSam-elev (ma1-3 ingår), läser nivå 4 som programfördjupning

Eleven får då två betyg: Matematik nivå 3 och Matematik nivå 4

Ex: En NaNat-elev (ma1-4 ingår) som läser matematik 5 får två betyg: Matematik 4 och Matematik 5.

Ovanstående resonemang borde kunna föras i alla ämnen.

Lärare ser att det i ämnet språkämnen finns en överhängande risk att färre elever väljer nästa nivå om de fått betyget A, eftersom de då riskerar att sänka sitt betyg.

Teknikprogrammet

Lärare inom teknikprogrammet önskar få förklarat närmare vad det är som har föranlett valet att prioritera den breda grunden med fler gemensamma kurser för teknikprogrammet på bekostnad av valet av fördjupningskurser. Vår tolkning av förändringen är att teknikprogrammet blir mer likt naturprogrammet i sin högskoleförberedande form och skulle önska mer bakgrund till syftet med detta.

Vi uppmärksammar att det i målen finns skillnader i formulering kring inriktningar:

- Design och produktutveckling - mer fokus på process
- Informations och medieteknik - samma som tidigare
- Produktionsteknik - företagande ut och automatisering in
- Samhällsbyggande och miljö - samma som tidigare
- Teknikvetenskap - renodlat syftet med arbetsområdena, styrning och reglering har plockats bort

Utifrån dessa förändringar och målformuleringar ser vi att det behövs diskussion om högskoleförberedande utbildning. Vad innebär det för elever och utveckling av kurser för gymnasiet? Ska vi undervisa för företagande eller ska vi undervisa för högskola? Kan man gå båda vägarna? Om visionen är att eleverna ska hantera universitet och högskola ska kursernas verksamheter formas efter det.

Vad innebär det att vara högskoleförberedd? Är det främst att kunna ta ansvar för sina studier, eller att tillgodogöra sig information och kunskap eller konstruera egen kunskap. Bör begreppet definieras av Skolverket? Hur kan skolan utvecklas så att vi hjälper eleverna över ett antal kritiska aspekter kring förmågan att vara högskoleförberedd. Tröskeln vi ser i våra ämnen inom teknikprogrammet är ofta densamma - förmåga att tillämpa.

Estetiska programmet

Då digitalt skapande nivå 1 planeras införas som ett nytt gymnasiegemensamt ämne på programmet finns funderingar om Skolverket har gjort någon översyn av hur många lärare det finns som är legitimerade för att undervisa i detta ämne? Kan det finnas risk att det uppstår brist på legitimerade lärare inom detta ämne? Om denna risk föreligger, vilka åtgärder eller planer finns för att åtgärda problemet?

Försäljning- och serviceprogrammet

Förslag har kommit in om att kunna erbjuda alternativa kurser inom programstrukturen, för att underlätta för vissa elevgrupper inom programmet att klara målen. T.ex. föreslås att "Affärskommunikation" på engelska skulle kunna vara ett bra alternativ till Engelska nivå 2. Vidare att man som alternativ till Svenska 2 ska kunna läsa Retorik. Lärare som idag undervisar på programmet påtalar att det finns en risk att bli många elever på programmet inte får ut sin examen, då både Svenska 2 och Engelska 2 är ganska svåra teoretiska kurser där risken för F är stor. De anser att det är viktigt att eleverna fortsätter att träna sig i svenska och engelska men att alla behöver inte nödvändigtvis läsa det man behöver för att få högskolebehörighet.